

Umjetnost nakita

JASNA GALJER

Čak i kada se svjesno nosi na bezličan način, svaki je nakit najosobniji upotrební predmet. Jedna je od najfascinantnijih osobina nakita bogatstvo njegovih komunikacijskih i simboličkih slojeva. Od dosjetke i podsmijeha do divljenja, svi oni poput velova skrivaju vječnu zagonetku zašto ljudi jedni za druge stvaraju i nose nakit.

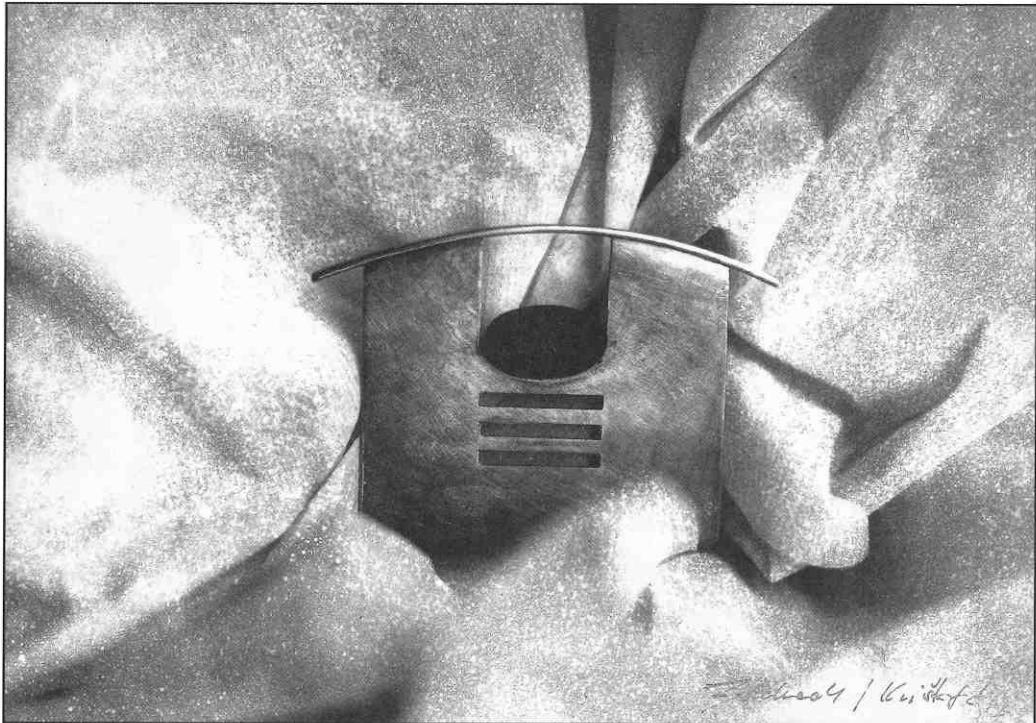
U sredini poput naše, gdje je kícenje, usprkos svojoj širokoj rasprostranjenosti, uglavnom marginalizirano u pomodnostatusne okvire, oblikovatelji nakita s umjetničkim pretenzijama upuštaju se u još veću avanturu. Jer nakit je i svjedočanstvo o svojem vremenu. Nenad Roban jedan je od malobrojnih zagrebačkih autora čiji radovi podjednako dobro izgledaju na stranici časopisa za dizajn, u upotrebi i u galerijskom prostoru.

Iako je Robanov osebujan stil suprotan svakom konvencionalnom shvaćanju nakita, pokrícje za totalnu slobodu oblikovanja u svim teh-

nikama i materijalima autor ima u vrhunskom obrazovanju na Kraljevskoj akademiji lijepih umjetnosti u Antwerpenu i u iskustvima suradnje sa zlatarskim firmama kakva je Schullin iz Austrije. No nije riječ o umjetničkim izjavama koje svojom monumentalnošću zasjenjuju sve oko sebe. Za Robana je nakit prvenstveno izraz osobnog identiteta, i vlastitog i one osobe kojoj je namijenjen, a njegov pravi smisao vidi uvijek u kontekstu neke ideje. Zato često oblikuje nakit za one koje dobro poznaje, nastojeći konkretizirati doživljaj pojedine ličnosti, s namjerom da ga budući vlasnik prihvati s osjećajem istinske osobne pripadnosti.

Rezultati su začudno asocijativni, živi oblici. Na nedavnoj izložbi u zagrebačkoj galeriji ULUPUH Roban se predstavio s nekoliko potpuno različitih, stilski i morfološki čak međusobno oprečnih, pa ipak jednako uvjerljivih serija nakita.

U odnosu na ranije radove, naročito one izrađene od srebra i poludragog kamenja, inspirirane laliqueovskom secesijskom florealnom ornamentikom, prva serija s izložbe u svakom je smislu subverzivna. To je agresivan post-punk nakit, nastao pod utjecajem alternativnih umjetničkih i životnih trendova Berlina neposredno pred pad Zida, Mad Maxa... Nakit koji zaviruje s one strane svojih granica, reciklirajući različite otpadne materijale u trodimenzionalne asambleže od gume, žice, sa četkama, bravama, mobile slične body-artu.

NENAD ROBAN: Broš, 1990.

Fotografija: BACHRACH/KRIŠTOFIĆ

Međutim, Roban ni u jednoj fazi svojih stilskih mijena ne teži skulpturalnom nakitu. Kiparsku komponentu smatra bitnom samo koliko je potrebno da bi se forme držale pod kontrolom. Inače, svako izjednačivanje nakita sa "skulpturom u malom" smatra pogrešnim zbog povezanosti nakita s tijelom. Zbog toga je sav njegov nakit nosiv.

Druga serija sadrži potpuno drukčije ideje, čija su duhovna ishodišta između konkretne umjetnosti, konstruktivizma i arhitektoničnosti tipa Art Déco, a materijali su ponovo srebro i poludrago kamenje kombinirani s ebanovinom. Ali ne da bi se istakla "dragocjenost", već uvijek novi vizualni aspekti. Izvorno, s užitkom koji podsjeća na način prvih majstora koji su zlato i srebro pretvarali dodiranjem ruke u nakit, obuzeti a ne ograničeni otkrivanjem njegova bogatstva.

I naredna serija metodom kontrasta ujedinjuje drvo, metale i bisere, ali, za razliku od prethodne, naglasak je na organičnosti i plemenitosti strukture materijala u upotrebi. Svaki od samo na prvi pogled apstraktnih oblika ima svoju priču, zrcalnu sliku u njoj. Ti predmeti zapravo su simboli koji podsjećaju na činjenicu da su mnoge prirodne ljepote danas ugrožene "civilizacijom", i da bi ih trebalo spasiti prije nego što postanu inventar izumrlih vrsta drva, kultura, ljudi. Nastojanje da izrazi objektivnu stvarnost događaja izazvanih ratom u Hrvatskoj odvelo je u eksperiment najnovije serije nakita, izrađenog od inoxa. Na glatkim, u sebe zatvorenim površinama cijevi Roban intervenira probadanjem, urezivanjem poruka, perforiranjem, asocirajući zvučne i vrlo opipljive signale izoštrene gotovo do boli. Šok nema ovdje negativno značenje. Uloga mu je, poput svojevrzne katarze, da uzdrma, probudi i osvijesti senzibilitet za svijet oko sebe i možda nazre tragove smisla u onom što je iznad nas.

Summary

Jasna Galjer: "The Art of Jewelry"

Nenad Roban is one of a few Zagreb authors whose works look comparably good on the page of a design magazine, in the use and in a gallery space. Although his distinctive style is contrary to every conventional comprehension of the jewelry, the author has the security for a total freedom of designing in all techniques and materials in an outstanding education at Royal Academy of Fine Arts in Antwerp and in his experiences of collaboration with goldsmith's firms such as Schullin from Austria. To Roban, the jewelry is, first of all, the expression of a personal identity, as one of his own, as of the person to whom it is designed for; and its true sense he always sees in the context of some idea. The result is amazingly associative, vivid forms.

Zov melankolije

NADA BEROŠ

Ogoliti metodu – poetički je **credo** mladog slikara Lovre Artukovića (1959.) već od njegovih početaka, prije kojih pet-šest godina. Pritom su se mijenjali tek ikonografski predlošci. Jednom su se sabirali pod nazivnik mitologizacije svakodnevice, drugi put su grcali pod teretom profanacije mita. U svakom slučaju, mitsko i bezvremeno ukrštali su koplja sa časovitim i trošnim, na bojnopolju preoranom brojnim ovostoljetnim poetikama – od povijesnih avangardi, preko pop-artističke "fige v žepu" avangardnoj pesnici, do pomirljivih postavangardi osamdesetih godina. Pa ako nijedan komadić toga polja nije ostao netaknut i slobodan, Artuković se činilo da bi barem pojedine slojeve valjalo staviti pod povećalo, analizirati ih pa se zatim okušati u novim sintezama.

Istodobno razmrviti i usitniti sliku da bi se uvećao detalj i time cjelina dovela do dojma nelagode, postupak je legitimiziran u manirističkim radionicama, no Artuković ga po svoj prilici baštini posredstvom pop-artističke i stripovske "prerađevine", dajući mu tipično ubrzanje i dojam propadljivosti svoga vremena. Dinamizam njegovih slika duguje, daka-ko, i kubističko-futurističkim prvacima (osobito Duchampu) i njihovu fasetnom razlaganju i izazovu brzine. Artukovićev je odgovor, ipak, posve osoban. Ne samo stoga što u njemu najčešće odjekuje auto-portretni korak, pounutrenost koja se samo prividno izlaže užurbanu i nezainteresiranom pogledu urbana troglodita, nego i zbog toga što je pronašao vlastitu "žilu" i, što je najvažnije, prepoznao svoje mogućnosti u njoj.

Najnovijih trinaest slika unifromiranih naslova "Bez naslova" (vjerojatno u želji da se naraciji oduzme barem na verbalnoj razini), izloženih u Galeriji Studentskog centra u Zagrebu, svjedoče o toj upravo stečenoj sigurnosti i osmišljenosti. Vidljivo je to i u ikonografiji – dvosmislenoj igri interijera i eksterijera, odnosno srazu intime i buke, i u metodi – razlaganju i miješanju postupaka, primjerice, tonske modelacije i grafizma, i u kolorističkoj interpretaciji – "kolebanju" između tonskih i valerskih vrijednosti koje dojam nespokojstva podiže na najvišu stepenicu. Potreba za penjanjem, ipak, ne dovodi se u pitanje, iako se ne zavarava njegovim (besmislenim) ishodom.

Odustajanje od dosadašnjeg pretežno plošnog i grafičkog dojma, u kojemu se **pattern** nametao kao nužna potka, donosi Artukovićevim